

Kováts Judit
Hazátlanok

Bejöttek a németek. Mostantól Szlovákia a Német Birodalom oltalma alatt áll, bennünket, szlovákiai német gyerekeket pedig egyenesen a Führer

védelmes. Mindenkitől, aki ellenünk tör. Most éppen a partizánoktól. Ernstbrunnba, egy KLV-táborba evakuálnak bennünket. Ausztriában és a cseh Óriás-hegységben sok ilyen gyerektábor van, a szétbombázott német városokból évek óta ezekben menekítik a gyerekeket – így mondta Erna néni, amikor osztályfőnöki órán kihirdette, és beíratta az üzenőfüzetbe.

Hogy kikerüljük a partizánokat és a felrobbantott hidakat, alagutakat, először Zakopanéba megyünk, ott különvonatra szállunk, a Heimatschutz és a Wehrmacht fegyveres kíséretet biztosít, semmi bajunk nem eshet az úton. Az ellátásunk miatt sem kell aggódni, nagy ládákból rengeteg ennivalót viszünk. Biztonság, tanterv szerinti oktatás, a szlovák és magyar tanulókon kívül az összes német diák jön, maximum negyedév, és visszatérünk, mindezzel szemben partizánbetörések, fosztogatások, gyilkosságok és a közeledő keleti front: gyermekének jót akaró szülő az evakuálás ellen nem hozhat fel semmit.

Attól, hogy német, még gyerek, a veszedelemben az anyja mellett a helye!, a mama mégis megpróbál itthon tartani, de a rendelet az rendelet, a kötelesség meg kötelesség, a papa egy vadonatúj hátizsákot vesz nekem a Dezső bácsi boltjában, szó nélkül leteszi az ebédlőasztalra, és megy tovább az ügyeit intézni. A papa ilyen. Nem lehet neki ellentmondani, nem lehet vele vitatkozni, kigondol valamit, és azonnal cselekszik. Én nem tudom, mit szeretnék. Gerlinde, Trudi, Zilli jön, Kinga és Jarinka nem, és

Péter sem, de a partizánoknak minden német ellenség, még a gyerek is, és így nézve a dolgot, németnek lenni mostanság tényleg veszélyes.

Glaserhau, állomás, fiatal legények, meglelt férfiak, öregemberek, kivétel nélkül mind német, nagyon sokan vannak, marhavagonokba zsúfolják őket, a vonat elindul, de pár kilométer után, az erdő szélén, a bakterháznál megáll, a partizánok tizenkét erős fiatalembert kiválasztanak, ásót, lapátot adnak a kezükbe, a fák közé hajtják őket, a vonat továbbmegy, de nem sokkal messzebb ismét megáll, most már mindenkinek le kell szállni, s visszafelé, az erdőbe menni, az árok nem túl mély, a tizenkét erős fiatalembernek épphogy a válláig ér, a többieket melléjük parancsolják, a géppuskák felugatnak, a tiszteletes csak megsebesül, kiássa magát, s fut erdön át, réten át az éjszaka leple alatt, amikor eléri a patakot, annak medrében tovább, a víz a vérnyomokat elmossa.

Nem kutakodtam a papa íróasztalán, és jobb lett volna a levelet nem olvasni, de ott hevert kinyitva, szinte kellett magát, s a tiszteletes jó ideje nem láttuk, és hírünk sem volt róla. *Veszélyes az a környék, Glaserhau pont a tűzfészek közelében van!*, a papa aggódott, nagymama imádkozott, a mama szokás szerint a kezét tördelte, én – talán a réges-régi kislánykori szerelmes rajongás emléke miatt – sírva fakadtam.

Utoljára alszom az ágyamban, tudom, hogy reggel nagyon korán kell kelni, de bárhogy erőlködöm, nem jön álom a szememre. Akár az apostolok, tizenketten vannak, a sírjukat ássák, a partizánok a halottakat fosztogatják: forog a film a fejemben, olyan éber vagyok, mint a nyúl; amikor sikerül végre elszenderedni, szörnyű álomból riadok: futni akarok, de ólomból van a lábam, egy helyben, tehetetlenül topogok, eszembe jut, hogy tudok repülni, azonban nincs szárnyam, állok egy pályaudvaron, vonatra várok, de vonat helyett egy szekér száguld felém vad, megtáltosodott lovakkal, *tiszta csatak vagy!*, ébreszt a mama, s homlokomból félresimítja a hajam.

A papának fontos tárgyalása van, a nagymamának szorít a szíve, tőlük otthon köszönök el. Hátamon az új, haragoszöld hátizsák, benne váltás ruha, fogkrém, törülköző, szappan, mákos patkó és sonkás kenyér, a mama és Polli kísérek, átvágunk a sikátoron, csúszik a macskakő, az átjáró alatt megcsap a moha és a nyirkos kő szaga, mögöttünk a vár, előttünk a városháza, Polli természetellenes, magas fejhangan a Dunáról, Bécsről, Salzburgról áradozik, valósággal újraéli a nászútját Gertivel, a mama egymás után többször elsorolja, mi mindenre kell majd vigyáznom, s a lelkemre köti, hogy ha ne adj' isten elszakadnánk egymástól, a háború végén mindannyian Olmützben találkozunk.

Ott lakik Frida nénikém, a mama nővére a férjével, Paul bácsival, aki gyáros. A gyár valójában

egy kis forgácsolóüzem, de Paul bácsit a családban mindenki gyárosnak nevezi, egyrészt mert ez sokkal rövidebb, mint az, hogy üzemtulajdonos, másrészt pedig igen előkelően hangzik. A nénikémeknek nincs gyerekük, ezért is kötelező minden évben náluk nyaralni, nem mintha ez olyan nagy kényszer lenne, hiszen ők nem ismerik azt a szót, hogy nem, náluk szabad délig ágyban heverni, éjszaka regényt olvasni, sötétedésig a Morván lenni, s egy nap háromszor is adnak pénzt fagylaltra.

Kapucinusok 8., igen, tudom, a pályaudvartól a hatodik villamosmegálló, igen, tudom; unom a mama instrukcióit, Polli úti élményeit, fölösleges volt a nénikém címét felírni és a hátizsákba tenni, de jól nevelt és fegyelmezett vagyok, bólogatva megyek kettejük között. Az üzletek vaspántos ajtóit kitérve, a Szent Kereszt toronyórája negyedét üt, ki-mustrált vasutasruhájában Janika, a bolond koldus jön szembe, kezében két dobverő, övéen csörömpölnek az üres konzervdobozok, hosszú haj, kék szem, torzonborz szakáll, úgy néz ki, mint Krisztus, még inkább úgy néz ki, amikor prédikál, *ítéletes csapások, ébredjetek, készüljetek, bárány vére, kegyelem vére, kint maradsz, meghalsz, bejössz, megmenekülsz*: csupa zagyvaság, nem figyel rá senki, és nem is bántja őt senki, ugyanúgy hozzátartozik a város életéhez, mint mondjuk a tűzoltóság. Most nem prédikál, amikor meglát, dobverőjével az útjába eső szemetesláda fedelén veri a ritmust, rám mosolyog, én visszamosolygok, iskolába mindig erre járok, látszatra minden ugyanaz, de mégsem ugyanaz, délután

nagymama nem teszi elém az áfonyalekvárt és a foszlós kenyeret, és Fifi kutya is hiába vár a kapuban, nem jönnek haza.

A téren csupa ismerős arc, Stefi kivételével, aki vakbélgyulladással kórházban fekszik, itt az osztályból az összes német diák, és itt van Altmann igazgató úr, Erna néni, a szudétás tanárok, élükön Brenner tanár úrral, a kötelesség és rend megszállottjával, és itt van Tereza néni mint szakácsnő, és Tereza néni húga kisegítőnek. Lehetünk vagy kétszázan, rajtunk, késmárkiakon kívül a környékbeli falvakból is mind itt vannak a német gyerekek, ugyanúgy saját tanáraikkal, mint mi.

A mama a többi szülővel beszélget, egyfolytában mosolyog, pedig ritkán mosolyog, és végképp nem olyan erőltetetten és üveges szemmel, mint most; igen, nagyszerű, hogy a Heimatschutz kísér bennünket, Zakopanétól meg ott lesz a Wehrmacht, és persze, a Heimatschutz is nagyszerű, de a Wehrmacht az mégiscsak a Wehrmacht, tényleg nincs miért aggódni, de hát a gyerekek biztonságánál nincs is fontosabb, beszél és bólogat, de én látom rajta, hogy máshol járnak a gondolatai, és csak viselkedik fegyelmezett anyához illően.

Brenner tanár úr a fiúkat, Erna néni a lányokat dirigálja, a tanár úr ideges, mert fegyelem semmi, csak ricsaj és hangzavar, és összevissza, szanaszét állunk, Erna néni nem ideges, amikor elérkezik az idő, belefúj a sípjába, s elkiáltja magát, hogy VII/A.

Névsor szerint, osztályonként szállunk föl a buszokra, először a kicsik, utánuk mi, felsősök, én Trudival ülök, előttem Gerlinde és Zilli, hátul a fiúk, ha nem kísérne bennünket a Heimatschutz, és nem hiányoznának a szlovák és magyar diákok, akár iskolai kiránduláson is képzelhetnénk magunkat.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 137. esztendejében, 2019-ben
A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja
Felelős vezető Erdős Tamás vezérigazgató
Telefon: 66/887-400
<http://www.gyomaikner.hu>
E-mail: knernyomda@gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Turi Tímea
Szerkesztette Király Levente
Kézirat-előkészítő Tomka Eszter
Korrektor Balogh Emerencia
Műszaki vezető Takács Klári
A kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 9010
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3842 0